
О. П. КОТОВСЬКА

Національна академія державного управління при Президентові України,
м. Київ

ЦІННІСНІ ЗМІНИ ПОСТТОТАЛІТАРНОЇ УКРАЇНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО (ДЕРЖАВНОГО) УПРАВЛІННЯ

Наукові праці МАУП, 2017, вип. 53(2), с. 13–22

Ціннісні зміни у сучасних моделях публічного управління дають підстави говорити про зміну парадигми публічного (державного) управління. Процеси демократизації та децентралізації є невід'ємними складовими на етапі пошуку найбільш оптимальної для українського суспільства моделі публічного (державного) управління, де найвищою цінністю має стати людина-громадянин.

Інтенсивні зміни, що відбуваються в епоху Постмодерну (постсучасності), на загальносвітовому рівні призводять до трансформації функцій держави у класичному їх розумінні та підносять проблему збереження єдиного центру, здатного в умовах нестабільності й повсюдних конфліктів, інформаційних воєн, втрати довіри до міжнародних організацій забезпечити керованість суспільства та консолідувати його як на інституціональному рівні, так і на рівні соціально-політичних цінностей. На етапі реформування державної системи шляхом становлення відносно нових інститутів публічного управління важливо осмислити ті ціннісно-сміслові особливості, з якими ідентифікує себе більшість суспільства, адже від цього, врешті-решт, залежить оптимальний вибір української моделі державного (публічного) управління, готовність державних інститутів та суб'єктів громадсько-політичного життя її впроваджувати. Як стверджує колишній радянський, а тепер відомий британський психолог-культуролог, А. Едкінд у своїй праці “Внутрішня колонізація: імперський досвід Росії” (2011): “Дві складові завжди присутні при колонізації: культура та політика... Як тільки ми говоримо про процес колонізації, ми бачимо культурну гегемонію і політичне домінування, які формують своєрідну коаліцію, кореляцію чи конфронтацію” [11, 6–7]. З огляду на це нові виклики, які стоять перед сучасними державами, в українських реаліях характеризуються: 1) нашаруванням власних традиційних (архетипних) та модерних, пострадянських (постколоніальних) і постмодерних трендів; 2) перетво-

реннями як на рівні зовнішніх державно-управлінських форм, так і на рівні світоглядних принципів, соціально-поведінкових норм, ціннісних орієнтацій суспільства; 3) ціннісними й структурно-інституційними змінами, які є бінарними за своєю природою, та можуть сприяти як розвитку демократії, так і посиленню авторитаризму, зменшенню рівня громадсько-політичної активності; 4) кризою принципів ведення міжнародної політики й збереження безпеки, центральними серед яких були закріплені у Заключному акті НБСЄ 1975 р. “матеріальні” за своєю природою принципи територіальної цілісності держав та непорушності їх кордонів [3, 96–97].

Радикальні динамічні зміни, у тому числі й у сфері державного управління, стали предметом дослідження таких відомих зарубіжних вчених, як У. Бек, Ю. Габермас, Е. Гідденс, Б. Гурне, П. Друкер, А. Едкінд, Р. Інглегарт, Г. Клагес, Р. Патнам, К. Політт, Ш. Шварц та ін. Серед публікацій українських авторів, які стосуються теоретичних та практичних питань формування вітчизняної моделі управління загалом, слід відзначити дослідження О. Амосова, Е. Афоніна, В. Бакуменка, О. Бандурки, М. Білинської, С. Гайдученко, А. Колодій, О. Кондрашова, В. Мартиненка, О. Суший, О. Радченка, С. Телешуна та ін. Важливу емпіричну базу для аналізу змін ціннісних пріоритетів українців становлять емпіричні й теоретико-методологічні узагальнення О. Балакіревої, С. Гайдученко, Є. Головахи, О. Гончаренка, Я. Грицака, Н. Липовської, І. Письменного, А. Ручки та ін. Незважаючи на ці публікації, досі питання впливу ціннісних змін на формування вітчизняної моделі управління є нерозглянутим, що зумовлює доцільність запропонованого дослідження.

Отже, обґрунтуємо вплив ціннісних змін на еволюцію української моделі державного (публічного) управління.

Із перспективи подолання постколоніального минулого та психотравмуючих подій сьогодення для українського народу важливо орієнтуватись на базові, достатньо інертні за своєю природою цінності суспільно-політичного життя. Цінності як суспільне явище об’єднують певну групу людей та впливають на мотивацію й психосоціальну поведінку особистості, її вибір та ототожнення себе з національною, соціальною та іншими спільнотами; визначають певну мету суспільства як цілісності (нації чи громади). З одного боку, система ціннісних орієнтацій визначає змістову (семантичну) складову спрямованості особистості і становить основу її ставлення до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої [4, 94]. З іншого боку, кожне суспільство, нація, держава має свою сукупність суспільних цінностей, зумовлених не лише сучасними політичними, соціальними й економічними обставинами, а й, можливо, в першу чергу, своєрідним “культурним кодом”, історією позиціонування себе як спільноти й традиціями відносин між собою, між представниками інших груп.

Сучасні теорії цінностей за допомогою емпіричних методів нейронаук, психології, соціології та економіки намагаються пояснити природу цінностей та їх ієрархію, зрозуміти, чому і за яких умов людина дотримується певних переконань та приймає певні суспільні й політичні цінності. У знаковій для подальших досліджень праці “Тиха революція: зміни цінностей та

політичних стилів західної громадськості” (1977) американський соціолог Р. Інглгарт наголосив на двох суттєвих ціннісних трансформаціях (рисунок), які в країнах зі сталою та тривалою демократією відбулись упродовж 50–70-х років ХХ ст.: 1) перехід від матеріальних до постматеріальних цінностей; 2) “зсув” традиційних цінностей безпеки до самовираження, громадської активності та участі у прийнятті важливих політичних рішень [12, 4].

Гіпотеза про те, що внаслідок індустріалізації світ сильно змінився, а цінності трансформувались, неодноразово була емпірично підтверджена у рамках проектів “Європейське дослідження цінностей” та “Всесвітнє опитування цінностей”, що проводяться з 1981 р., згідно методології, запропонованої Р. Інглгартом та ізраїльським соціальним психологом Ш. Шварцем [14]. Опитування, що ним охоплено 90 % світового населення, підтвердило появу після 50–70-х років нового покоління, яке загалом є носієм постматеріальних цінностей, тобто прагне до максимального самовираження, відзначається скептичним ставленням до влади, релігії та ідеологій, схильне довіряти демократичним інституціям, а не окремим особам, чутливе до навколишнього середовища і терпиме до девіантних груп (наприклад, гомосексуалістів) [6]. Головний висновок одержаних результатів полягає у тому, що зростання добробуту населення приводить до демократизації та модернізації суспільного життя.

Процес змін суспільних та політичних цінностей за Р. Інглхартом (1977) [12, 5]

В Україні опитування у рамках цього проекту проводиться з 90-х років. Якщо станом на 1996 р. Україна була орієнтована на секулярно-раціональні цінності та на цінності виживання, то, починаючи з 2002 р., відбулася різка зміна світоглядних орієнтирів у напрямку до традиційних цінностей, а тому рівень секулярно-раціональної шкали знизився у 2004 р. майже у 2 рази [14]. Також відбулись незначні позитивні зміни у напрямку до цінностей самовираження. У 2006–2007 рр. рівень секулярно-раціональних цінностей впав до 0,3 бала, що у 4 рази менше ніж у 1996 р., він поступово почав зростати у 2008 р., у 2015 р. становив 0,5 бала. У бінарній парі цінностей виживання/самовираження відбулись суттєві зміни у 2010–2012 рр.: рівень цінностей виживання знизився майже у 3 рази порівняно з 1996 р., але за період 2014–2015 рр. він зріс практично у 2 рази порівняно із 2010–2012 рр. Це свідчить про амбівалентний за своєю природою характер ціннісних та структурно-інституційних змін, що може як сприяти демократичним перетворенням в українській державі, так і розчаруванню від нереалізованих очікувань у бік посилення авторитаризму та згорання громадсько-політичних свобод.

Питання цінностей набуло особливого значення, коли поразка ідеалів Помаранчевої революції стала очевидною. “Кульмінацією цього дискурсу, — зауважує львівський історик Я. Грицак, — став Євромайдан, котрий не випадково називали Революції Гідності або революцією цінностей” [6]. У цьому контексті показовою є тенденція відповідей на одне із питань, яке ставилось у рамках Всесвітнього опитування цінностей, а саме: наскільки Вас цікавить політика? Упродовж двох десятиліть кінця ХХ – початку ХХІ ст. серед більшості західноєвропейських країн рівень зацікавлення політичним життям значно знизився й коливався у межах 30–50 % від загальної кількості населення. За період дослідження виключення становила Німеччина, населення східної частини якої виявляло максимальний інтерес до політичного життя у період об’єднання. Після 1990 р. рівень інтересу до політичного життя у Німеччині знизився приблизно на 20 %, але й надалі є максимально високим серед усіх країн-членів Європейського Союзу та залишається приблизно на рівні з США. У табл. 1 подано зведені дані репрезентативних держав для порівняння їх з Україною за результатами досліджень 1990–2004 рр. [10, 156] та 2011–2013 рр. [15].

Балтійські країни (Латвія, Литва, Естонія), які під час розпаду Радянського Союзу виявляли надзвичайно високий інтерес до політичного життя, у подальшому за цим показником зрівнялись із більшістю країн-членів ЄС. В Україні рівень інтересу за період 1995–2000 рр. був середнім порівняно із загальноєвропейськими показниками, але значно нижчим ніж у сусідніх Білорусі й Польщі. Порівняно з першими роками Незалежності загальна тенденція свідчить про значне розчарування українців у політиці своєї країни. Хоча політичним життям за період 1995–2000 рр. в Україні цікавились на 6–7 % більше ніж у Російській Федерації, але станом на 2011 р. за цими показниками обидві країни зрівнялись. Рівень інтересу до політики також характеризується віковими та статевими відмінностями. Згідно опитування у рамках цього проекту серед 1500 респондентів станом на 2011 р. в Україні цікавились

Рівень зацікавлення політикою у репрезентативних країнах для порівняння їх з Україною згідно Всесвітнього опитування цінностей за 1990–2013 рр.

Країна	1990 р.	1995 р.	2000 р.	Зміна за 10 років	2011–2013 рр.	Зміна за 10 років
Білорусь		56	46	–10	41	–5
Естонія	60	49		–11	37	–12
Латвія	79	52		–27		
Литва	74	44	46	–28		
Німеччина (західна)	69	78	59	–10	62	–1
Німеччина (східна)	84	76	67	–17		
Польща	49	42	42	–7	42	0
Російська Федерація	53	35	39	–14	33	–6
США	61	63	65	4	59	–5
Україна		41	42	1	33	–9

політикою 35 % осіб чоловічої статі та 31 % – жіночої. Рівень зацікавлення політичним життям майже однаковий в осіб у віці до 30 і 30–39 років, це приблизно 25 %. Найвищий показник зацікавленості серед осіб у віці 50 років і старше [15].

Відомий німецький соціолог Г. Клагес, який продовжив розпочате американським соціальним психологом Р. Інглгартом дослідження зміни цінностей в умовах постсучасності, пропонує говорити про багатовимірний характер переміщення ціннісних пріоритетів та смислів людей від цінностей обов'язку й прийнятності до цінностей саморозвитку й автономії [13]. Згідно “старих” і “нових” ціннісних пріоритетів та їх ціннісного синтезу він виділив п'ять груп ціннісної ідентифікації, дві з яких визначає як групу конвенціоналістів-традиціоналістів із сильно вираженим почуттям обов'язку й прийнятності та групу нонконформістів-ідеалістів з яскраво домінуючими цінностями саморозвитку й автономії. “Змішані” групи включають, по-перше, розчарованих, які втратили віру у позитивні зміни й демонструють відсторонене ставлення до суспільно-політичного життя; по-друге, активних реалістів, які синтезують старі традиційні цінності обов'язку, дисциплінованості, порядності із постмодерними цінностями самоствердження, публічної активності; по-третє, гедоністичних матеріалістів, яких Г. Клагес характеризує як осіб з низьким рівнем синтезу “старих” і “нових” цінностей [Там само].

У 2013 р. запропонована Г. Клагесом типологія була використана Інститутом соціології НАН України у дослідженні, результати якого наведені у табл. 2. Згідно п'ятибального індексу ціннісної ідентифікації серед респондентів виявилось найбільше представників традиційного типу (3,68), далі – активних реалістів (3,56) та нонконформістів-ідеалістів (3,47) [9, 291].

Порівняння результатів опитування, здійснених Інститутом соціології НАН України напередодні революційних подій 2013–2014 рр., з опитування-

Типи ціннісної ідентифікації українського соціуму (2013 р., N = 1800, %)

Тип ціннісної ідентифікації	Позиції ціннісної ідентифікації			Індекс ціннісної ідентифікації (1 + 5)
	Найменш близькі + скоріше віддалені	Проміжна позиція	Найбільш близькі + скоріше віддалені	
Традиціоналісти	15	28	57	3,68
Розчаровані	57	27	16	2,32
Активні реалісти	15	32	53	3,56
Гедоністи-матеріалісти	46	32	22	2,58
Нонконформісти-ідеалісти	16	34	50	3,47

ми, що проводились після них Національною академією державного управління при Президентові України й Інститутом економіки та прогнозування НАН України у жовтні–листопаді 2014 р., дає можливість простежити певну тенденцію трансформаційних змін у суспільстві й інституті державної служби. Зокрема, за даними дослідження, здійсненого за методикою БАД (Л. Бурлачук, Е. Афонін, О. Донченко), розробленою у 2000–2002 рр. на кафедрі клінічної та медичної психології Київського університету ім. Тараса Шевченка, державні службовці та український суспільний загал виявляють прогресуючу тенденцію у напрямку зростання власної самодостатності [2]. Наприкінці 2014 р. сукупний показник самодостатності чиновників становив 34,3 %, тоді як у суспільстві він виявився значно вищим — 44,9 %. Найвиразніше самодостатність характеризують процеси змін, що відбуваються у природі ідентичності, яка згідно запропонованої авторської розробки коливається у межах двох інваріантних форм-модусів (соціальної та соцієтальної) ідентичностей. Згідно дослідження “нова” соцієтальна природа ідентичності доволі впевнено стверджує себе і в середовищі державних службовців (19,3 %), і в суспільному загалі (24,3 %), тоді як традиційна соціальна природа ідентичності — 15,0 % і 20,6 % (відповідно). У рамках опитування у жовтні–листопаді 2014 р. також досліджувався рівень готовності державних службовців України до реалізації функцій публічного адміністрування, який ілюструють результати, наведені у табл. 3 [Там само, 12].

Публічне управління є відносно новим для вітчизняних реалій інструментом реалізації владних повноважень, де змістовно наголошується на гармонійному поєднанні державного управління із місцевим самоврядуванням, співпраці органів влади із різними суспільними об’єднаннями, професійними співтовариствами, бізнесовими та громадськими організаціями. Ціннісно-сміслові зміни у сучасних пошуках оптимальних моделей публічного (державного) управління дають підстави говорити про зміну парадигми публічного (державного) управління. Але глобальний характер реформаційних процесів зовсім не означає векторний перехід від традиційного бю-

Рівень готовності державних службовців України до реалізації функцій публічного адміністрування

№ пор.	Назва функції	Рівень функціональної готовності держслужбовців до реалізації функцій публічного адміністрування (% до кількості опитаних – 821 респондент)		
		Нестійка дія (становлення)	Продуктивна дія	Некомпетентність
Ієрархія функціональної готовності за дослідницькою структурою (2014 р.)				
1	Адміністративна	14,0	4,7	81,3
2	Виконавська/розпорядча	12,9	3,9	83,2
3	Виконавська/розпорядча	11,9	3,7	84,4
4	Проектувальна/планувальна	11,3	3,3	85,4
5	Контрольна	11,4	3,1	85,5
6	Організаційна	10,2	3,7	86,1
7	Мотиваційна	9,2	3,4	87,4
Ієрархія функціональної готовності за освітнім стандартом публічного адміністрування (2007 р.)				
8	Адміністративна	13,6	4,3	82,1
9	Проектувальна/планувальна	12,0	3,2	84,8
10	Організаційна	10,1	3,7	86,2
11	Виконавська/розпорядча	9,9	3,5	86,6

рократичного адміністрування спочатку через ринкові моделі регулювання суспільних відносин, а потім – мережеві форми публічного управління й доброго врядування. Сучасні виклики ставлять під сумнів можливість формування універсальної трансформаційної моделі державного (публічного) управління, єдиного загальнообов'язкового набору ідей та практичних підходів, придатних для впровадження в усіх без винятку країнах, адже навряд чи можна розраховувати на успішне їх застосування там, де засади модернізації державного управління не узгоджуються з цінностями й нормами суспільства [5, 376].

До загальносвітових тенденцій у розвитку теоретико-методологічних засад державного (публічного) управління слід віднести [7, 377–378]:

- зміну бачення місця й ролі держави у системі суспільних відносин, коли державні інститути набувають статусу лише одного (хоча найвпливовішого) із суб'єктів суспільно-політичного процесу;
- встановлення прозорих механізмів взаємодії державних інституцій з приватними й громадськими структурами при прийнятті управлінських рішень щодо регулювання ринкового середовища та вирішення інших суспільно важливих проблем;

- підвищення рівня ефективності та результативності роботи державних структур завдяки включенню громадського сектору через ринково-конкурентні механізми;
- при виборі механізмів реалізації державної політики надання переваги непрямим способам та інструментам забезпечення населення суспільними послугами;
- визначення процедури передання низки функцій і повноважень органам місцевого самоврядування, керуючись принципом субсидіарності;
- вироблення ефективного механізму взаємодії з транснаціональними урядовими й неурядовими організаціями, наднаціональними регіональними утвореннями під час ухвалення важливих політичних рішень.

Для українських реалій важливо виробити оптимальні механізми співвідношення функцій політичного керування державою (ухвалення суспільно значущих рішень, вироблення стратегії суспільного розвитку, формування та здійснення публічної політики) й адміністративного управління (організаційного забезпечення виконання рішень, їх реалізацію, управління персоналом) [5, 4]. Пріоритетною у теперішніх суспільних умовах і трансформаційних процесах у системі державного (публічного) управління має бути саме адміністративна функція державних службовців [2, 11].

“Відкочування назад” в українських показниках постматеріальних цінностей у значній мірі зумовлене помітним падінням рівня життя українців, мало-ефективними реформами і зatoryжною антитерористичною операцією на сході України. Як зауважують американсько-турецький економіст Д. Аджемоглу та британський політолог Дж. Робінсон, автори праці “Чому нації занепадають: походження влади, багатства і бідності” (2012), держави стають успішнішими тоді, коли головною цінністю їхнього суспільно-політичного життя є рівні економічні та політичні права кожного громадянина, який володіє свободою дій, необмеженою корумпованими схемами владної еліти [1]. “Конфлікт навколо обмежених ресурсів, доходів і влади перетворюється у конфлікт навколо правил гри, економічних інститутів, які визначатимуть економічну діяльність й отримуватимуть від неї вигоду, — зауважують Д. Аджемоглу та Дж. Робінсон. — Ті, хто будуть переможцями у цьому конфлікті, має вирішальне значення для економічного розвитку нації. Якщо переможцями будуть групи, що виступають проти розвитку, вони ефективно блокуватимуть економічне зростання, і відбуватиметься стагнація економіки” [Там само, 78–79].

Спад рівня суспільно-політичної активності і навіть волонтерської діяльності, небажання активно брати участь у громадсько-політичному житті, що спостерігається в останні роки в Україні, свідчить про своєрідний “постреволюційний синдром” нереалізованих сподівань українців на позитивні зміни та надієвість соціальних ліфтів (вертикальної мобільності), які після Революції Гідності мали б забезпечити проходження достатньої кількості освічених професіоналів з того прошарку українців, які готові заради майбутнього боротись за встановлення на місцях законних “правил гри” та контролювати відповідні державні інститути.

Отже, перманентні загострення загальносистемної кризи перехідної доби суспільного розвитку в Україні (1995–1996, 2004, 2008, 2013–2014) свідчать про нелінійний характер процесу переходу від старих цінностей радянського колоніального минулого, прихильниками яких дотепер залишається значна частина політичної та державно-управлінської еліти України, до цінностей демократії, верховенства права, пріоритету прав людини і громадянина. “Патопсихологічний стан” (2006) [3, 100], в якому через нереалізовані очікування українців досі перебуває країна, є “продуктом пострадянської мутації, еволюційного перетікання однієї суспільно-політичної моделі в іншу, що породило гібридну і потворну форму, в якій уживаються між собою дві взаємопротилежні та взаємовиключні системи цінностей: радянсько-російська та національно-європейська” [8, 11].

Процеси демократизації та децентралізації є невід’ємними складовими на етапі пошуку найбільш оптимальної для українського суспільства моделі публічного (державного) управління, де найвищою цінністю має стати людина-громадянин. Для українських реалій важливо виробити оптимальні механізми співвідношення функцій політичного керування державою (ухвалення суспільно значущих рішень, вироблення стратегії суспільного розвитку, формування та здійснення публічної політики) й адміністративного управління (організаційного забезпечення виконання рішень, їх реалізацію, управління персоналом) [5, 4]. Пріоритетною у теперішніх суспільних умовах і трансформаційних процесах у системі державного (публічного) управління має бути саме адміністративна функція державних службовців [3, 11].

Джерела

1. *Аджемоглу Д., Робінсон Дж.* Чому нації занепадають: походження влади, багатства та бідності / пер. з англ. Київ: Наш формат, 2016. 527 с.
2. *Афонін Е., Балакірева О.* Функціональна і компетентнісна готовність державних службовців України до здійснення публічного адміністрування в умовах демократії // Український соціум. 2015. № 1. С. 7–22.
3. *Афонін Е. А., Суший О. В.* Закономірності та особливості української трансформації // Стратегічна панорама. 2015. № 1. С. 94–108.
4. *Гайдученко С. О.* Організаційна культура у контексті публічного управління : монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2016. 344 с.
5. *Гук О. І., Колодій А. Ф.* Культура та етика демократичного врядування: навч. посіб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 108 с.
6. *Грицак Ярослав.* Цінності українців: pro et contra реформ в Україні [Електронний ресурс] // ZBRUC. URL: <https://zbruc.eu/node/37721>.
7. *Кондрашов О. М.* Трансформація публічного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства та глобалізаційних процесів: вітчизняний та закордонний досвід : монографія. Київ: Прінт Ю, 2016. 624 с.
8. Повний демонтаж // Український тиждень. 2013. № 14 (282) від 5–11 квітня. С. 11.
9. *Ручка А., Наумова М.* Цінності і типи ціннісної ідентифікації в сучасному соціумі // Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг. Київ: ІС НАНУ, 2013. С. 285–297.
10. *Changing Values and Beliefs in 85 Countries: Trends from the Values Surveys from 1981 To 2004 / Ed: L.Halman, R.L. Inglehart and other.* Lieden-Boston, 2008. 266 p.

11. *Etkind Alexander*. Internal Colonization: Russia's Imperial Experience. Cambridge and Malden: Polity Press, 2011. 289 p.
12. *Inglehart R.* The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics. Princeton: Princeton University Press, 2015. 496 p.
13. *Klages H.* Traditionbruch als Herausforderung: Perspektiven der Wertewandelsgesellschaft. Frankfurt-a M.: Campus Verlag, 1993. 287 s.
14. World Values Survey [Електронний ресурс]. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>
15. WVS Wave 6 (2010–2014) [Електронний ресурс] // World Values Survey. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>

На основі теоретичних досліджень та емпіричних даних проведено аналіз особливостей ціннісних ідентифікацій українського суспільства та простежено тенденцію трансформаційних змін у суспільстві. Спад рівня суспільно-політичної активності і навіть волонтерської діяльності, небажання активно брати участь у громадсько-політичному житті країни, що спостерігаються останній рік-два в Україні, свідчить про своєрідний “постреволюційний синдром” нереалізованих сподівань українців на позитивні зміни та неієвність соціальних ліфтів (вертикальної мобільності), які після Революції Гідності мали б забезпечити проходження достатньої кількості освічених професіоналів з того прошарку українців, які готові заради майбутнього боротись за встановлення на місцях законних “правил гри” та контролювати відповідні державні інститути.

The decrease in indicators of public activity and even volunteering in Ukraine, unwillingness to participate in social and political life in the last two year can be considered as “post-revolutionary syndrome” of unrealized beliefs for positive change and inefficiency of social lifts (vertical mobility), which after the Revolution of Dignity had to ensure coming of a sufficient number of educated professionals from those Ukrainians, which are ready to fight for establishing in their places legal “rules of the game” for the future benefits and to control the relevant government institutions.

Спад урівня общественно-политической активности и даже волонтерской деятельности, нежелание активно участвовать в общественно-политической жизни страны, которые наблюдаются последние год-два в Украине, свидетельствует о своеобразном “пост-революционном синдроме” нереализованных ожиданий украинцев на позитивные изменения и неэффективности социальных лифтов (вертикальной мобильности), которые после Революции Достоинства должны были обеспечить проходение достаточного количества образованных профессионалов из той прослойки украинцев, которые готовы ради будущего бороться за становление на местах законных “правил игры” и контролировать соответствующие государственные институты.

Надійшла 3 травня 2017 р.